

W ŚWIAT
Z KLASĄ

Geografia

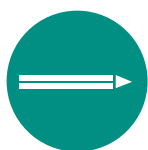
EDUKACJA GLOBALNA NA ZAJĘCIACH GEOGRAFII
W SZKOLE PODSTAWOWEJ

10

SCENARIUSZ

Nikt nie powinien być głodny – żywność na świecie

HANNA HABERA

KLASA VIII

2 X 45 MINUT

Podczas zajęć uczniowie i uczennice zapoznają się z zagadnieniami niedożywienia i marnowania żywności. Utworzą hierarchię przyczyn występowania na świecie zjawiska niedożywienia. Podadzą propozycje rozwiązań ograniczających ilość marnowanej żywności w skali globalnej i lokalnej.

Pytanie kluczowe

Co zrobić, aby wszystkim mieszkańcom Ziemi nie brakowało żywności?

Cele zajęć:

- wyjaśnisz, czym jest niedożywienie
- określisz, na czym polega marnowanie żywności
- opisziesz przyczyny występowania niedożywienia i marnowania żywności w wymiarze lokalnym i globalnym
- podasz propozycje rozwiązań problemu niedożywienia na świecie
- wskażesz, co można zrobić, aby nie marnować żywności

Związek z podstawą programową:

I.6, I.7, I.8, II.5, II.6, II.7, II.9, II.10, III.3
XV.6, XVI.9

Zagadnienia:

żywność i rolnictwo, ubóstwo, zdrowie

Cele Zrównoważonego Rozwoju:

- 2 Zero głodu
- 3 Dobre zdrowie i jakość życia
- 10 Mniej nierówności
- 12 Odpowiedzialna konsumpcja i produkcja

Metody:

dyskusja kierowana, burza pomysłów, mapa myśli, miniwykład, poker kryterialny, wędrujące plakaty, praca z filmem

Formy pracy:

praca indywidualna, praca w parach, praca w grupach

Środki dydaktyczne i materiały:

naklejki cenowe w dwóch kolorach (po dwie na osobę), 10 dużych arkuszy papieru, 5 markerów, film *Skąd się bierze głód – najpilniej strzeżona tajemnica XXI wieku*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności (5:05), film *Co miesiąc polska rodzina marnuje 16 kg żywności*, TVN (5:50), film *Jedz, dziel się i kochaj*, Foodsharing Warszawa (1:34), rzutnik, komputer, dostęp do Internetu, załączniki

1 minuta

Wprowadzenie

Przed zajęciami rozdaj uczniom i uczennicom naklejki cenowe. Poproś, aby wchodząc do sali, zaznaczyli na schematycznym rysunku termometru poziom swojej wiedzy na temat problemu niedożywienia na świecie.

4 minuty

Podziel młodzież na pięć grup. Utworzonym grupom rozdaj duże arkusze papieru i kolorowe markery. Zadaniem każdej grupy jest utworzenie mapy myśli z jak największą liczbą skojarzeń z niedożywieniem.

5 minut

Poproś grupy o wywieszenie plakatów i omówienie ich na forum klasy. Odnieś się do powstałych map myśli i podkreśl, co jest wspólne, a co je różni. W ramach podsumowania powiedz, że niedożywienie nie dotyczy tylko krajów Afryki, takich jak Sudan Południowy, Somalia czy Etiopia, ale w różnym stopniu występuje na całym świecie. Wyjaśnij, że na dwóch kolejnych lekcjach będziecie analizować dwa wyzwania globalne: niedożywienie i marnowanie żywności oraz poszukacie odpowiedzi na pytanie kluczowe.

Praca właściwa

5 minut

Przedstaw młodzieży krótką prezentację multimedialną dotyczącą głodu i niedożywienia (załącznik nr 1). W przypadku ograniczeń czasowych, wybierz najważniejsze według Ciebie slajdy. Podkreśl, że niedożywienie oznacza również złą, ubogą w składniki odżywcze dietę i może występować w każdym rejonie świata.

8 minut

Zaproś młodzież do obejrzenia krótkiego filmu Instytutu Globalnej Odpowiedzialności pt. *Skąd się bierze głód – najpilniej strzeżona tajemnica XXI wieku*, 2015, <http://bit.ly/FilmIGO> (5:05). Zachęć uczniów i uczennice do refleksji nad treścią filmu pod kątem przyczyn występowania niedożywienia i głodu na świecie.

14 minut

Wyjaśnij uczniom i uczennicom, że pracując w grupach, mają za zadanie ułożyć hierarchię przyczyn zjawiska niedożywienia z wykorzystaniem gry „Poker kryterialny”. Rozdaj grupom instrukcję do gry (załącznik nr 2) i poproś o zapoznanie się z nią. Gdyby pojawiły się niejasności, wytłumacz zasady gry. Rozdaj plansze (załącznik nr 3) i karty do gry (załącznik nr 4). Daj sygnał do rozpoczęcia gry.

5 minut

Poproś przedstawicieli lub przedstawicielki grup o prezentację efektów pracy i odczytanie, które z proponowanych przyczyn uznali za pierwszorzędowe. Zwróć szczególną uwagę na uzasadnienie wyborów, które podają uczniowie i uczennice. Stwórz plakat podsumowujący, na którym zapiszesz pięć pierwszorzędowych (najważniejszych) przyczyn niedożywienia na świecie, wybranych przez minimum dwie grupy. Dodaj, że będą one przedmiotem pracy domowej.

Podsumowanie

3 minuty

Poleć uczniom i uczennicom, aby wychodząc z sali, zaznaczyli na schematycznym rysunku termometru poziom swojej wiedzy na temat problemu niedożywienia na świecie, używając naklejek cenowych w innym kolorze niż na początku lekcji.

Praca domowa

Zaproponuj młodzieży wybranie jednej z pięciu pierwszorzędowych (najważniejszych) przyczyn występowania problemu niedożywienia na świecie i zapisanie propozycji możliwych rozwiązań tego wyzwania na trzech poziomach: Co ja mogę zrobić w tej sprawie? Co moje państwo może zrobić w tej sprawie? Co świat może zrobić w tej sprawie?

Wprowadzenie

8 minut

Przypomnij pytanie kluczowe „Co zrobić, aby wszystkim mieszkańcom Ziemi nie brakowało żywności?”. Poproś chętnych uczniów i uczennice o przedstawienie pracy domowej, czyli propozycji działań ograniczających lub likwidujących wybraną przyczynę niedożywienia na świecie. W ramach uzupełnienia możesz odnieść się do wypowiedzi uczniów, przedstawiając propozycje rozwiązań zawarte w publikacji *Prawo do żywności* Polskiej Akcji Humanitarnej, 2013, <http://bit.ly/PublikacjaPAH> (str. 20–21 i 25).

Podkreśl, że ilość żywności obecnie produkowanej na naszej planecie mogłaby zaspokoić potrzeby 12 miliardów ludzi, podczas gdy jest nas 7 miliardów. Odwołaj się do filmu, który młodzież oglądała na poprzedniej lekcji i podkreśl, że powodem niedożywienia nie jest niedostatek żywności na świecie, ale przede wszystkim kwestie polityczne i systemowe: sposób jej dystrybucji, cła nakładane na żywność czy konkurencja ze strony wielkich koncernów.

Przykładowe kwestie wymagające rozwiązań na poziomie globalnym: wspieranie zrównoważonego rolnictwa, ograniczenie spekulacji żywnością, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zintensyfikowanie działań na rzecz przeciwdziałania zmianie klimatu i zminimalizowania jej negatywnych skutków.

Wyjaśnij, że działania na rzecz bezpieczeństwa żywnościowego dotyczą Celu Zrównoważonego Rozwoju nr 2: Zero głodu (więcej informacji: <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>).

Praca właściwa

8 minut

Wyjaśnij, że podczas lekcji zajmiecie się kwestią marnowania żywności. Zainicjuj dyskusję na ten temat, zwracając uwagę na straty wody, energii i surowców wykorzystywanych do jej wytwarzania (jeśli problem pojawił się w wypowiedziach uczniów – nawiąż do niego, jeżeli nie – wywołaj temat). Zaproś młodzież do obejrzenia krótkiego wywiadu telewizyjnego, dotyczącego skali marnowania żywności w Polsce oraz sposobów ograniczania tego zjawiska: *Co miesiąc polska rodzina marnuje 16 kg żywności*, TVN, <http://bit.ly/FilmTVN> (5:50). Zachęć uczniów i uczennice do refleksji nad treścią filmu.

3 minuty

Przedstaw młodzieży krótką prezentację multimedialną na temat marnowania żywności na świecie (załącznik nr 5). Podkreśl, że problem ten występuje zarówno w krajach bogatej Północy, jak i globalnego Południa. Zwróć uwagę na skalę tego problemu w Stanach Zjednoczonych i w Polsce.

13 minut

Podziel uczniów i uczennice na pięć grup. Do podziału możesz wykorzystać na przykład własnoręcznie zrobione puzzle przedstawiające artykuły spożywcze najczęściej wyrzucane do śmieci: pieczywo, owoce, wędliny, warzywa, jogurty. Rozdaj grupom duże arkusze papieru i markery. Wyjaśnij, że praca przebiega w pięciu turach (5 x 2 min.), a zadaniem grup jest:

- utworzenie wędrującego plakatu z pomysłami na ograniczenie ilości marnowanej żywności – każda grupa zaczyna od przygotowania plakatu dotyczącego produktów, które ułożyła z puzzli,
- przekazanie plakatu kolejnym grupom, które uzupełniają go nowymi pomysłami (na danym plakacie pomysły nie mogą się powtarzać),
- dopisanie nowych propozycji do plakatów innych grup,
- prezentacja efektów pracy grupy poprzez umieszczenie plakatu na wystawie.

4 minuty

Uzupełnij wypowiedzi uczniów i uczennic, przedstawiając krótki film, który prezentuje jeden ze sposobów na zmniejszenie ilości marnowanego jedzenia – foodsharing: *Jedz, dziel się i kochaj*, Foodsharing Warszawa, <http://bit.ly/FilmFoodsharing> (1:34). Zaproś młodzież do dyskusji na temat foodsharingu – dzielenia się żywnością – i możliwości jego zorganizowania w środowisku lokalnym.

4 minuty

Dodaj swój komentarz do prezentowanych wyników pracy grupowej. Zapytaj uczniów i uczennice, które z zapisanych na wędrujących plakatach pomysłów na ograniczenie ilości marnowanej żywności są najprostsze do zrealizowania. Poproś o dyskusję w parach. Następnie wylosowana para przedstawia i uzasadnia swój wybór, a pozostałe pary dodają swoje przemyślenia.

2 minuty

Podsumowanie

Poproś uczniów i uczennice o odniesienie się do map skojarzeń z niedożywieniem, które tworzyli na poprzedniej lekcji. Zapytaj, czy coś by dodali do swoich map. Poproś o krótkie uzasadnienie. (2 min.)

3 minuty

Zaproś uczniów i uczennice do uzupełniania własnymi słowami zdań podsumowujących. Chętne osoby przedstawiają swoje odpowiedzi.

Najbardziej zaskoczyło mnie, że...

Zrozumiałam lub zrozumiałem, dlaczego...

Praca domowa

1. Opisz sposób wprowadzenia w życie jednego z proponowanych w czasie dzisiejszej lekcji rozwiązań na ograniczenie marnowania jedzenia.
2. Korzystając z różnych źródeł informacji (Internet, prasa, wywiady), opisz działania lub inicjatywy, które w Twojej okolicy ograniczają marnowanie żywności.

Źródła:

- Prawo do żywności, Polska Akcja Humanitarna, 2013, <http://bit.ly/PublikacjaPAH>.
- Raport *The state of food security and nutrition in the world in 2017*, FAO, 2017, <http://www.fao.org/3/a-l7695e.pdf>.
- Raport *W trosce o przyszłe pokolenia. Dzieci w krajach bogatych w kontekście Celów Zrównoważonego Rozwoju*, UNICEF, 2017, <http://bit.ly/RaportUNICEF>.
- *Skąd się bierze głód – najpilniej strzeżona tajemnica XXI wieku*, Instytut Globalnej Odpowiedzialności, 2015, <http://bit.ly/FilmIGO>.
- *Co miesiąc polska rodzina marnuje 16 kg żywności*, TVN, 2016, <http://bit.ly/FilmTVN>.
- *Jedz, dziel się i kochaj*, Foodsharing Warszawa, 2017, <http://bit.ly/FilmFoodsharing>.
- Banki Żywności, <https://bankizywnosci.pl/>.
- Zestaw plansz do wydrukowania w formacie A4 zawierający podstawowe informacje na temat Celów Zrównoważonego Rozwoju, Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2018, <https://globalna.ceo.org.pl/cele-zrownowazonego-rozwoju>.

Załączniki:

Załącznik nr 1 – Materiał pomocniczy: Prezentacja multimedialna na temat głodu i niedożywienia (materiał dostępny na stronie: <http://bit.ly/PublikacjaGeografia>)

Załącznik nr 2 – Materiał pomocniczy: Instrukcja do gry „Poker kryterialny”

Załącznik nr 3 – Materiał pomocniczy: Plansza do gry „Poker kryterialny”

Załącznik nr 4 – Materiał pomocniczy: Karty do gry „Poker kryterialny”

Załącznik nr 5 – Materiał pomocniczy: Prezentacja multimedialna na temat marnowania żywności na świecie (materiał dostępny na stronie: <http://bit.ly/PublikacjaGeografia>)

Załącznik nr 2 – Materiał pomocniczy: Instrukcja do gry „Poker kryterialny”

1. **Celem gry** jest ustalenie hierarchii przyczyn występowania problemu niedożywienia na świecie.
2. **Komplet do gry składa się z:**
 - planszy z trzema polami o numerach:
 - 1 – przyczyny pierwszorzędowe – najważniejsze (w polu mieści się pięć kart)
 - 2 – przyczyny drugorzędowe – mniej ważne (w polu mieści się siedem kart)
 - 3 – przyczyny trzeciorzędowe – najmniej ważne (w polu mieści się dziewięć kart)
 - kompletu 21 kart z wybranymi przyczynami niedożywienia na świecie.
3. Gra jest przeznaczona dla zespołów składających się z trzech do sześciu osób.
4. **Przebieg gry:**
 - a) wybrany gracz lub graczka tasuje i rozdaje karty,
 - b) po otrzymaniu kart z przyczynami niedożywienia, gracze kolejno kładą po jednej karcie na wybrane pole planszy:
 - na polu nr 1 – jeśli uznają, że przyczyna zapisana na ich karcie jest najważniejsza (pierwszorzędowa)
 - na polu nr 2 – jeżeli uznają, że przyczyna zapisana na ich karcie jest mniej ważna (drugorzędowa)
 - na polu nr 3 – jeśli uznają, że przyczyna zapisana na ich karcie jest najmniej ważna (trzeciorzędowa),
 - c) w kolejnych rundach gracze postępują tak samo,
 - d) jeżeli gracz lub graczka uzna, że w kolejnej rundzie jego lub jej karta powinna się znaleźć w miejscu już zajęтым, może dokonać wymiany, pod warunkiem że:
 - poda argumenty za dokonaniem wymiany,
 - grupa przyjmie argumentację i zgodzi się na wymianę,
 - wymieniona karta wraca do osoby, która ją położyła,
 - e) gra się kończy, gdy wszystkie pola planszy są zajęte, a ich układ pokazuje ustaloną przez grupę hierarchię przyczyn występowania problemu niedożywienia na świecie.

Załącznik nr 3 – Materiał pomocniczy: Plansza do gry „Poker kryterialny”

3

Przyczyny trzeciorzędowe
(9 kart)

2

Przyczyny drugorzędowe
(7 kart)

1

**Przyczyny
pierwszorzędowe**
(5 kart)

Załącznik nr 4 – Materiał pomocniczy: Karty do gry „Poker kryterialny”

konflikty zbrojne	klęski żywiołowe, na przykład powódzie, susze, huragany, pożary, trzęsienia ziemi	pustynnienie obszarów rolniczych
degradacja gleby (ubożenie, erozja)	brak wsparcia ze strony państwa dla rodzimego rolnictwa	zła dystrybucja żywności (nieprawidłowy jej podział)
uwarunkowania klimatyczne utrudniające rozwój rolnictwa	brak środków na zakup żywności (ubóstwo)	zmiana klimatu
nieodpowiednie magazynowanie i przechowywanie produktów rolnych	dyskryminacja w dostępie do ziemi	spekulacje cenami żywności
słabe wykorzystanie zasobów mórz i oceanów	brak dostępu do wysokiej jakości nasion	niszczenie lokalnego rolnictwa przez wielkie koncerny
rolnictwo nastawione na uprawę roślin przeznaczonych na biopaliwa	problemy z nawadnianiem ziemi	niszczenie nadwyżek żywności w krajach bogatych
dotacje do sektora rolnego w jednych krajach, a w innych ich brak	dyktowanie cen producentom rolnym przez wielkie koncerny	duże obszary rolne przeznaczone na uprawę roślin paszowych